

Bojan Regvar, Marija Ovsenik
KADROVSKI VIRI IN STRATEŠKI VIDIK
SOCIALNEGA MENEDŽMENTA
PRI POVEČEVANJU MEDNARODNE KONKURENČNOSTI
V POGOJIH GLOBALIZACIJE

UVOD

Pri analizi vplivov globalizacije in sprememb v gospodarskih trendih na posameznika, podjetja ali celo državo je mogočih veliko različnih sklepov. V članku bo obdelan del teh pojavov in njihov vpliv na države, ki se pripravljajo za vstop v Evropsko Unijo. Realnost predstave o koristnosti celotnega prilagajanja in vključevanja držav kandidat v Evropsko Unijo se odmika zaradi navdušenja in pričakovanih dolgoročnih pozitivnih učinkov, kratkoročni negativni učinki pa so po našem prepričanju realnost in bodo močno vplivali na uspešnost gospodarstva v teh državah in posledično tudi na kvaliteto življenja ljudi, kar se bo odrazilo v kratkoročni rasti socialne problematike. Scepticism ali pretiran optimizem v tovrstni analizi sta bolj škodljiva, kot si je mogoče predstavljati, strategija priključevanja, ki vsebuje dolgoročne usmeritve spodbujanja proizvodnih dejavnikov in analizo potrošnih dejavnikov z analizo tveganj, pa bolj pomembna, kot se zdi. V članku je zato na koncentriran način prikazan del razlogov, ki izkazujejo negativne učinke globalizacije, kot osnovni razlog za negativne učinke vključevanja manj razvitih držav v Evropsko Unijo pa vidimo predvsem zaostajanje v konkurenčnosti gospodarskega sektorja v teh državah. Vpliv tovrstnih sprememb se bo odrazil tudi v negativnih učinkih na področju socialnega varstva.

**SPOSOBNOST IZBOLJŠEVANJA
KONKURENČNOSTI - PODLAGA
USPEŠNOSTI VSTOPA V EU**

Uveljavljena definicija konkurenčnosti, »sposobnost proizvodnje blaga in storitev, ki so zmožni soočiti se z mednarodno konkurenco in tako pri-

spevati k trajni rasti standarda ljudi« (Tyson 1992: 1), poudarja element sposobnosti konkuriranja v mednarodnem ekonomskem prostoru in neposredno povezavo s standardom ljudi. Narodno-gospodarska konkurenčnost je opredeljena kot tista »sposobnost«, ki lahko v svobodnih in pravičnih tržnih pogojih proizvaja blago in storitve za mednarodni trg ob sočasnem dvigovanju realnih dohodkov svojih prebivalcev. V ožjem smislu predstavlja definicija mednarodne konkurenčnosti »sposobnost podjetja, prodajati z dobičkom na svetovnem trgu brez podpore države«. Ko pomislimo na dolgotrajnost delovanja podjetij v državah kandidatkah za vstop v Evropsko Unijo v okviru državnih intervencij, si lahko pojasnimo vzroke za velik razkorak v konkurenčnosti z državami, v katerih je tradicija podjetništva in odprtega tržišča daljša. Zaradi vzpostavljenih razlik se zato vse bolj izpostavlja vprašanje koristnosti hitrega vključevanja manj razvitih držav v Evropsko Unijo, saj velike korporacije zaradi svoje konkurenčnosti obvladujejo cenovno in inovacijsko politiko proizvajalcev iz manj razvitih držav, zaradi česar bo obstoječe zaostanke v gospodarski razvitosti teh držav nemogoče nadomestiti v kratkem času.

V obdobju integracij, množične kulture in razlik v kapitalski moči zmagovalci na tržišču - podjetja z visoko stopnjo konkurenčnosti in velikim obsegom poslovanja - obvladujejo vse (t. i. »winlose competition«), kar je eden od negativnih vplivov globalizacije. To podpira tezo, da so s spodbujanjem liberalizacije tržišča v državah, kjer je izkazan zaostanek v konkurenčnosti, vsa nekonkurenčna podjetja izpostavljena visokim zahtevam za spremembe, kar se praviloma odraža v povečevanju obsega brezposelnih oseb. Prehitra liberalizacija podjetniškega sektorja v državah kandidatkah bo povsem zanesljivo prinesla krat-

koročne negativne učinke, ki jih lahko imenujemo »prilagoditvena cena« in bodo negativni vse do tedaj, ko bodo dolgoročni pozitivni učinki začeli presegati kratkoročne negativne učinke. Učinki prilagoditvenega procesa se bodo zaradi zaostanka v konkurenčnosti odrazili predvsem v povečani brezposelnosti, zaradi česar je mogoče v prihodnje pričakovati velike pritiske na sistem socialnega varstva v državah, ki izkazujejo zaostanek v konkurenčnosti v primerjavi s kadrovskim, tehnološkim in inovacijskim potencialom držav Evropske unije.

Velika verjetnost je, da bi države kandidatke za dohitevanje povprečja gospodarske in socialne ravni Evropske Unije potrebovale tudi več kot 20 let (pri rasti bruto družbenega proizvoda v deležu 2% nad rastjo bruto družbenega proizvoda Evropske Unije). Povprečje ravni kupne moči prebivalcev 13 držav kandidatke za vstop v Evropsko Unijo dosega namreč 34% delež kupne moči prebivalcev Evropske Unije (Eurostat 2001). To nesorazmerje med državami je prisotno od leta 1996 pa do leta 2000. Preprost matematični izračun kaže, da v primeru 4% rasti kupne moči prebivalcev držav kandidatke in samo 1% rasti kupne moči prebivalcev Evropske Unije letno časovno obdobje 20 let ne bi bilo dovolj za popolno izenačevanje kupne moči. Glede na tako časovno dimenzijo reševanja problema gospodarske in socialne zaostalosti držav kandidatke si lahko predstavljamo izračun v primeru, da bo rast bruto družbe-

nega proizvoda v teh državah manjša, da se bo njihova konkurenčnost še poslabševala ali da bo rast bruto družbenega proizvoda bistveno nižja od zelene. V kontekstu spremenljivih okoliščin, ki jih prinaša globalizacija, je nemogoče zagotoviti stalne pozitivne spremembe, zato je verjetnost hitre rešitve problema gospodarske zaostalosti večine teh držav skoraj nična, projekcija rešitve tega problema pa ima nizko stopnjo zaupanja. Celo narobe! Zaradi teh razlogov lahko celo pričakujemo nov val povečevanja uporabnikov socialnega varstva in težave pri odpravljanju problema brezposelnosti.

Zaradi zaostanka v konkurenčnosti držav kandidatke za vključitev v Evropsko Unijo bi morali biti makroekonomske ukrepi v teh državah drugačni od makroekonomske politike v Evropski Uniji. Zaradi majhnosti posameznih gospodarstev v primerjavi s celostnim gospodarstvom Evropske Unije (za najbolje pripravljeno kandidatko Republiko Slovenijo velja, da je v letu 1998 dosegla 0,25% BDP EU) in potrebe po povečevanju cenovne konkurenčnosti znotraj industrijske proizvodnje v Evropski Uniji bo prišlo do gospodarskih težav v številnih regijah. V težavnih obdobjih si vsaka država pri spodbujanju gospodarske rasti in zmanjševanju obsega brezposelnih oseb pomaga z ustreznimi makroekonomskimi ukrepi (fiskalni, monetarni, davčni). Ker pa je svobodna konkurenca in enotna monetarna politika znotraj držav Evropske Unije pomembno vodilo, ki onemogoča

Tabela 1: Shema komponent izračuna prilagoditvene cene.

pričakovane kratkoročne posledice z možnostjo prilagoditvene recesije kot posledice zaostajanja v konkurenčnosti

težave s konkurenčnostjo vseh, ki so delovali zaprto, v obliki monopola, z državno reguliranimi cenami ipd.

izguba delovnih mest zaradi zaostajanja v konkurenčnosti in uvajanja novih tehnologij

povečanje uporabnikov socialnega varstva kot posledica povečanja nezaposlenosti

povečana obremenitev javne porabe zaradi povečanega dela javnih izdatkov za področje socialnega varstva

pričakovani dolgoročni učinki kot posledica povečanih ekonomskih možnosti

skupno tržišče omogoča povečevanje uspešnosti zaradi lažje dostopnosti in povezovanja v skupen ekonomski prostor

možnost za povečanje BDP z olajšanim dostopom do tujih investicij

dolgoročno zmanjšanje uporabnikov socialnega varstva kot posledica rasti BDP

možnost pridobitve sredstev skladov Evropske unije za premagovanje prilagoditvenih težav

protekcijem z zaščitnimi ukrepi, ki ščitijo posamezne proizvajalce ali panoge, bodo po vstopu v Evropsko unijo številni tovrstni ukrepi onemogočeni. V primerih očitnega protekcionizma ali zaščite posameznih panog v posamezni državi so mogoče antidumpinške tožbe, kazni v takih primerih so visoke ter posledično povzročajo gospodarske težave in zmanjšanje obsega delovne sile. Analiza tveganja vključitve držav kandidat v skupen gospodarski prostor Evropske Unije kaže verjetnost zmanjšanja obsega zaposlenih zlasti v predelovalni dejavnosti, ki v konkurenčnosti pomembno zaostaja, kar bo pogojevalo potrebo po prezaposlitvi večjega števila zaposlenih in kadrovskih ukrepah, ki bodo s tem procesom povezani. Če si predstavljamo konkretne oblike reševanja brezposelnosti v Nemčiji s 4,3 milijona brezposelnih in v Poljski s 3,25 milijona brezposelnih v letu 2002 in visokim deležem brezposelnih v drugih državah, potem postane jasno, da je obseg problema brezposelnosti in naraščajočih stroškov socialnega varstva zelo težko obvladljiv.

Razlogi za zaostajanje v konkurenčnosti držav kandidat za vstop v Evropsko unijo so v tehnološki zaostalosti, produktivni neustreznosti predelovalne industrije, premajhnem obsegu inovacij, zlasti pa v zaostanku na področju usposobljenosti delovne sile, kar generira te zaostanke. Problem obstoječe in predvidene rasti brezposelnosti bo nastopal na več ravneh. Tudi uspešna podjetja namreč vseskozi stremijo k odpravi podzaposlenih delavcev ali kakor koli stroškovno odvečne delovne sile z uvajanjem izboljšane tehnologije, saj je zviševanje konkurenčnosti z zmanjševanjem stroškov temeljno vodilo vseh aktivnosti, ki se izvajajo v okviru ekonomskih aktivnosti. Trend zmanjševanja stroškovno odvečne delovne sile bo vse bolj prisoten pri povečevanju konkurenčnosti v tehnološko zaostalih podjetjih, toda tudi pri uspešnih podjetjih, če bodo hotela ohraniti konkurenčnost. V skladu s tem trendom je mogoče kratkoročno pričakovati dvig obsega brezposelnosti in uporabnikov socialnega varstva, skladno z uvajanjem liberalizacije podjetniškega sektorja, z zmanjševanjem subvencioniranja delovnih mest, z odpravljanjem različnih oblik zaščite posameznih panog in tudi s tujimi investicijami. Zaradi liberalizacije gospodarskega prostora v Evropski Uniji in prostega pretoka ljudi bo množica brezposelnih in manj izobraženih ljudi iz držav kandidat tekmovala z brezposelnimi in manj izobraženimi kolegi v Evropski Uniji. Mogoče je predvi-

deti, da bo zaradi stalnega tehnološkega razvoja, ki vse bolj onemogoča zaposlovanje na področju izdelovanja tehnološko manj zahtevnih izdelkov, ter omejitvah v kadrovskem kapitalu, ki se kaže v presežku manj izobraženih, problem brezposelnosti tako v državah Evropske Unije kot tudi v državah kandidatkah vse težje odpravljati.

Strategija je izbira smeri pred samimi dogodki! Izbira Evropske Unije kot dobre možnosti za vsestranski gospodarski razvoj je ena tistih najbolj verjetnih, ker v večini držav ni jasno izoblikovane strategije samostojnega uveljavljanja konkurenčnosti, temveč se ta gradi primerjalno v razmerju do zahtev po izenačevanju pravnega in gospodarskega sistema z Evropsko Unijo. Realnost predstave o koristnosti in predvidljivih negativnih učinkih se zato vse bolj odmika, saj jasnih alternativnih strategij ni.

VZROKI ZAOSTAJANJA V KONKURENČNOSTI - ZAOSTANEK V IZOBRAŽENOSTI KADROVSKIH VIROV

Svetovna Banka je leta 1997 podala oceno strukture celotnega globalnega kapitala (World Bank 1997). Po tej oceni znaša delež človeškega kapitala 64% vrednosti celotnega kapitala, delež naravnih bogastev znaša 20% in delež finančnega kapitala le 16%. Ocenjujejo, da je inovativnost (sposobnost proizvajati in razširjati znanje ter z njim učinkovito razpolagati) zaslužna za 50% dolgoročne gospodarske rasti v razvitih industrijskih državah. Za zadnji dve desetletji ocenjujejo (OECD 2001), da so štiri desetine gospodarske rasti povezane z vse boljšo izobraženostjo v državah OECD. Ostali del gospodarske rasti pripada rasti produktivnosti v razmerju do obsega zaposlenosti in seveda cene proizvodov. Delež pomembnosti človeškega kapitala v strukturi celotne cene se še povečuje, vsekakor pa je zaradi vpliva izobraževanja na gospodarsko rast v izobraževanje usmerjeno veliko pozornosti na različnih nivojih.

V obdobju začetkov industrializacije pa vse do sredine prejšnjega stoletja je človeški faktor veljal za dejavnik razvoja z vidika količine s preprosto povezavo: več zaposlenih, več proizvodnje. Proizvodne kapacitete so postale zaradi tehnološkega razvoja na številnih področjih presežne, zato v ospredje analize in spodbujanja uspešnosti

Tabela 2: Vplivi sprememb in negativne posledice na države kandidatke

<i>spremembe v državah kandidatkah po vstopu v EU</i>	<i>dodatni vplivi globalizacije</i>	<i>negativne posledice prestrukturiranja gospodarskega sektorja v državah kandidatkah</i>
liberalizacija podjetniškega sektorja z večjimi možnostmi poslovanja	naraščanje cenovne konkurenčnosti	odprava intervencij v gospodarstvo, kjer z državnimi intervencijami vzdržujejo delovna mesta, kar bo pogojevalo viške delovne sile
prost pretok ljudi	sproščene migracije z vsemi nezaželenimi pojavi	možen odliv visoko usposobljenih strokovnjakov in priliv nizko usposobljenih iz manj razvitih držav, kar bo spreminjalo kadrovske funkcije v državah
prevzemi podjetij na mednarodni ravni	prost pretok kapitala, združevanje podjetij, prevzemi podjetij	nakupi podjetij, investicije in spremembe tehnološke opremljenosti bodo pogojevali viške delovne sile
integracija v evropsko gospodarstvo	globalno poslovanje in izkoriščanje cenejših virov na svetovni ravni	povezovanje podjetij na horizontalni in vertikalni ravni, ki bodo pogojevali viške delovne sile in povečano brezposelnost

stopajo drugi dejavniki, zlasti dejavniki razvoja konkurenčnosti, ki ne temelji več na povečevanju zaposlenosti, temveč predvsem na izobraženosti delovne sile. Šele s kvaliteto na vseh področjih dela kot agregatnim merilom povečevanja uspešnosti in v najnovejšem času z uvedbo informacijske tehnologije je mogoče pojasniti tisti del gospodarske rasti, ki je ni mogoče pojasniti s tradicionalnimi proizvodnimi dejavniki. To so hkrati tudi dejavniki, ki jih v državah kandidatkah ne morejo razviti tako hitro, kot bi bilo potrebno, da bi bila vključitev v Evropsko unijo čim manj obremenjujoča.

Primerjava podatkov o višini strokovne usposobljenosti zaposlenih oseb med državami kaže, da je delež zaposlenih z visokošolsko izobrazbo odločilen za ugotavljanje vrednosti človeškega kapitala in glavni atribut razvojne konkurenčnosti, zato je tudi najbolj zanimiv za primerjavo. Pomemben je tudi delež zaposlenih kadrov z nižjo stopnjo izobrazbe, saj morajo biti delovna mesta za delovno silo z nizko stopnjo kvalifikacije prilagojena razmeroma enostavnim opravilom, praviloma za proizvodnjo izdelkov, ki prinašajo nizko dodano vrednost, kar posledično omejuje raz-

vojna vlaganja in zato povečuje razlike med državami.

V kontekstu analize vpliva izobrazbe na uspešnost je pomembno, kako različne države materializirajo svoj interes po izobraževanju. V večini držav namreč obseg financiranja izobraževanja sledi naraščanju bruto družbenega proizvoda, v posameznih državah (Italija, Avstralija, Danska, Portugalska, Nova Zelandija, Grčija in Turčija) pa delež sredstev za izobraževanje presega rast bruto družbenega proizvoda, kar je torej strategija kadrovskega pospeševanja s povečanim vlaganjem v to področje. Kot negativni primer je mogoče izpostaviti samo posamezne države (Češko Republiko in Kanado), ki sta v zadnjih letih znižali javne izdatke za področje izobraževanja, hkrati pa povzročili povečanje obsega zasebne porabe za to področje. Pomembno je, da v absolutnem merilu vloženi sredstev v izobraževanje in področje raziskav in razvoja države kandidatke za vstop v Evropsko Unijo, med njimi tudi Slovenija, pomembno zaostajajo. Družbeni interes po obsegu financiranja izobraževanja se neposredno materializira v spremembi obsega individualnega financiranja izobraževanja. Večji del

Tabela 3: Delovna sila po stopnji izobrazbe v posameznih državah, državah OECD in v RS

izobrazba:	osnovna in nižja srednja	srednja	višješolska	univerzitetna
povprečje v OECD	35%	42%	10%	15%
ZDA	11%	52%	9%	28%
Nemčija	12%	62%	11%	15%
Norveška	15%	53%	12%	20%
Grčija	52%	26%	8%	15%
Turčija	76%	15%	-	9%
Portugalska	76%	10%	4%	9%
Italija	56%	33%	-	11%
Koreja	39%	41%	-	20%
Slovenija	58,7%	25,4%	7,7%	8,2%

Vira: OECD database 2000; SURS 2001.

vlad držav spoznava, da je povečano javno financiranje in povečanje javne spodbude za namen izobraževanja neobhodni del strategije celotnega družbenega razvoja in tovrstne stroške upoštevajo kot koristno investicijo. Ker je odpravljanje zastankov dolgoročen proces, lahko pričakujemo težave dalj časa.

Izračun soodvisnosti višine izobrazbe in višine doseženega bruto družbenega proizvoda izkazuje močno statistično povezanost. Korelacija med rastjo deleža prebivalcev, ki se izobražuje na visoki stopnji ter šolanje tudi konča, in naraščanjem bruto družbenega proizvoda v Republiki Sloveniji kaže močno povezavo ($R = 0,94$, $p < 0,05$), vsekakor pa je glede na teoretska izhodišča vpliva izobraževanja na uspešnost pričakovati, da bi podobne analize v srednje razvitih državah pokazale podobno povezavo, medtem ko je v manj razvitih državah naraščanje bruto družbenega proizvoda pogosteje povezano s povečevanjem obsega tujih investicij.

Kvaliteta človeškega kapitala, merjena v okviru t. i. »dimenzije deleža oseb« za visoko izobrazbo med prebivalstvom, je seveda samo eden izmed dejavnikov uspešnih družb, ki ga ni mogoče vzeti kot edino razlago za rast bruto družbenega proizvoda. S človeškim kapitalom je treba znati ravnati, v ta namen je treba imeti izdelane različne sisteme sprejemanja, razmeščanja, napredovanja in usposabljanja na vseh ravneh, saj je znanje dinamičen tok in ne oblika zaloge, ki je statična oziroma dolgotrajna, v posameznih državah pa v tem pogledu pomembno zaostajajo. V oceni vpliva človeškega kapitala na izboljšanje konkuren-

čnih možnosti je treba oceniti tudi sistem, s katerim je to področje mogoče izboljševati. To ne zajema ocene strategij, ki so napisane za to področje, temveč oceno dejanskega instrumentarija v obliki institucij in dejanskih možnosti financiranja ter spodbud za izobraževanje, ki omogočajo razvoj in neposredno uporabo znanja na vseh ravneh. Pri oceni razvojnih možnosti z razvojem kadrovskega potenciala je treba oceniti vzpostavljeno mrežo institucij, ki so usposobljene za izvajanje izobraževanja, in delež sredstev, ki jih posamezna družba na makro ravni dejansko namenja za to področje. Ne glede na parametre lahko ocenimo, da kadrovski kapital v državah kandidatkah in tudi celoten institucionalni sistem izobraževanja zaostaja za razvitimi državami, da v teh državah močno zaostaja delež inovacij, da je stopnja zahtevnosti razpoložljive tehnologije v sektorju industrije močno zaostala, posledično pa so nižji tudi vsi finančni kazalci uspešnosti. Doseganje višje ravni znanja je proces, ki ga zaradi obstoječih razlik z razvitimi državami ni mogoče končati v kratkem času, vsekakor pa je izboljševanje stanja na temu področju imperativ, katerega uspešnost ali neuspešnost bo v prihodnje neposredno vplivala na višino socialne blaginje v državah kandidatkah.

SKLEP

Trg je vsekakor celota nepredvidljivih dogodkov in procesov, ki so rezultat svobodnega delovanja udeležencev, medtem ko socialno-ekonomska

ureditev posamezne države in posameznega gospodarskega prostora podaja pogoje za delovanje. Razlogi za verjetno težavno vključevanje držav kandidat v Evropsko Unijo so številni, del dogodkov in vzrokov težav pa je vsekakor predvidljiv. Na področju gospodarstva bo to predvsem problem zaostajanja v konkurenčnosti, torej sposobnosti gospodarstva za soočenje s konkurenčnim pritiskom proizvajalcev dobrin in storitev iz Evropske Unije, ki so v pomembni meri bolj konkurenčni zaradi inovativnosti, kvalitete ali cene številnih izdelkov. Razlike med državami na tem področju pa bodo povzročile spremembe tudi na področju socialnega varstva. Priključevanje držav kandidat za vstop v EU v zadnjem času dobiva povsem drugačno obliko zaradi verjetnega zmanjševanja in celo izgube sredstev iz naslova različnih pristopnih skladov. Sredstva strukturnih skladov so namenjena skladnejšemu regionalnemu razvoju Evropski Uniji in se razdeljujejo skladno s kriteriji, ki jih je več in bolj natančno opredeljujejo možnosti za različne potrebe. Za članice kandidatke je zelo privlačna pomoč v deležu 5,6% bruto družbenega produkta, kolikor je je v letu 1995 dosegla Grčija, Portugalska 4,3% BDP in Španija 2,5% BDP, vendar tako visokega obsega pomoči države kandidatke zagotovo ne bodo pridobile. Z vstopom novih članic se lahko zanimivo obdobje članstva za navedene države EU tudi konča, zato lahko pričakujemo težave zaradi povsem pragmatičnih razlogov, med katerimi bodo osrednji razlog sredstva.

Uspešnost vključitve teh držav v Evropsko Unijo se ne bo merila z letom vstopa kot kakšnim posebnim kriterijem, temveč veliko bolj po rezultatih, ki se bodo odražali v razmerju med pozitivnimi učinki in negativnimi posledicami, ki jih bodo kratkoročno in dolgoročno pogojevale strukturne spremembe. Tovrstne učinke bo mogoče meriti z gibanjem obsega uporabnikov socialnega varstva, ki so zanesljiv indikator uspešnosti vsake družbe. Ravno na tem področju pa zaznavamo težave tako v Evropski Uniji kot tudi v državah kandidatkah, kjer se obseg uporabnikov socialnega varstva povečuje in se bo zaradi zaostajanja v konkurenčnosti še povečeval. Polnopravno članstvo v Evropski Uniji bo vplivalo na spremembe ekonomskega in socialnega sistema v državah kandidatkah, kratkoročni učinki pa bodo po našem mnenju negativni na celotnem socioekonomskem področju.

Pretežni del ukrepov v sodobnih družbah se

zaradi potrebe po izboljševanju konkurenčnosti osredotoča na dve področji: na zmanjševanje javne porabe kot glavnega atributa potrošnje in na sistem razvoja kadrovskih virov kot poudarjene možnosti razvoja konkurenčnosti na produkcijski strani. Oba dejavnika pa vplivata tudi na spremembe na področju socialnega varstva. Strategija razvoja držav kandidat je zasnovana s priključevanjem Evropski Uniji in mnogimi strukturnimi spremembami, ki so za to potrebne, ob tem pa ostaja razvoj kadrov zanemarjeno področje, zlasti zaradi pomanjkanja materialnih virov. Pričakovane strukturne spremembe ne zagotavljajo samoumevnega zmanjšanja brezposelnosti ali povečevanja gospodarske uspešnosti, temveč predvsem podlago, ki bo omogočala enakopravno udeležbo na skupnem tržišču, kjer bo mogoče zagotoviti uspeh samo z ustrezno konkurenčnostjo.

Ocenjujejo (World Bank 2001), da bodo za 60% novih zaposlitev leta 2010 potrebne večšine, ki jih danes obvlada le 22% zaposlenih, kar izkazuje potrebo po intenzivnem razvoju kadrov, to pa je še toliko bolj izrazito v državah kandidatkah, ki izkazujejo velik zaostanek v produktivni in tehnološki razvitosti. Če v primerjavi z navedenimi ocenami ocenimo, da bo na podlagi pričakovanih sprememb v razvoju tehnologije, brez ustreznih razvojnih strategij na področju kadrovskih virov, vse manj zaposlenih ustrezalo potrebam dela v prihodnosti, bo ta dejavnik vplival na konkurenčnost in uspešnost poslovanja v prihodnosti, zato se bo treba prilagoditi pričakovanim spremembam tudi na področju razvoja kadrovskih virov, ob odsotnosti ustreznih strategij pa tudi na področju socialnega varstva.

Nastajanje Evropske Unije je spremljalo veliko skeptičnih pomislekov. Mnogi vidni teoretiki in praktiki (Soros 1998: 227), ki se ukvarjajo z različnimi vidiki vplivov globalizacije, opisujejo nastajanje Evropske Unije kot enega največjih eksperimentov socialnega inženiringa. Različni viri poudarjajo, da bo vse več tistih, ki ne bodo imeli znanja, izobrazbe, denarja, ustvarjalnosti, da bi prestopili prag nove tehnologije, zato je mogoče končati ta članek z mislijo, da »bodo uspešne družbe v prihodnosti tiste, ki znanje imajo in ga bodo sposobne razvijati, vse ostale pa se bodo soočale z vse večjim zaostajanjem in posledično s socialnimi problemi, ki jih ne bo mogoče rešiti s povečevanjem javne porabe, temveč samo s povečevanjem konkurenčnosti, katere podlaga

bo predvsem znanje in ustvarjalnost delovne sile« (Ovsenik 2001: 949). Države kandidatke so zato pred pomembnimi odločitvami, njihova strategija v odnosu do razvoja konkurenčnosti pa bo pomembno vplivala na uspeh v prihodnosti, mogoče pa je povsem zanesljivo sklepati, da bodo vse neuspešne strategije povečevale število uporabnikov socialnega varstva.

LITERATURA

- EUROSTAT: *EU Statistical Indicators*; 2001. URL: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/dashop/print-product/EN?catalogue=Eurostat&product=9-13032002-EN-BP-EN&mode=download> in <http://europa.eu.int/eurostat.html>
- G. SOROS (1998), *The Crisis of Global Capitalism*. London: Little, Brown and Company.
- L. TYSON (1992), *Trade Conflict in High-Technology Industries*. New York: Institute for International Economics.
- M. OVSENIK (2001), Globalizacija, etika in človekove pravice. V: *Management in globalizacija*. Kranj: Moderna organizacija (948-954).
- OECD database (2000). URL: <http://www.oecd.org/EN/statistics/0,,EN-statistics-0-nodirectorate-no-no-no-0,00.html>
- (2001): Education at a Glance - OECD Indicators. URL: <http://www.oecd.org/EN/document/0,,EN-document-4-nodirectorate-no-1-22129-4,00.html>
- Statistični letopis Republike Slovenije 2001*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- World Bank (1997), *World Development Report 1997: The State in a Changing World*. URL: http://publications.worldbank.org/ecommerce/catalog/product?item_id=216987

